

SOCIOKULTŪRINIO DARBO DILEMA

Dr. Jautrė Ramutė Šinkūnienė
Dalia Savickaitė

Mykolo Romerio universitetas, Socialinės politikos fakultetas, Socialinio darbo katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Telefonas (8 5) 271 4716
Elektroninis paštas jautre@mruni.eu, savadalia@gmail.com

Pateikta 2008 m. sausio 15 d.

Parengta spausdinti 2008 m. balandžio mėn. 14 d.

Santrauka

Šiuo straipsniu siekiama prisidėti prie Europos Sąjungos sprendimų plėsti socialinės sferos dimensiją, aktualizuoti sociokultūrinio darbo sritis ir atskleisti bendruomenių ugdymo socialinius ir kultūrinius ypatumus Lietuvoje.

Straipsnio tikslas – iškelti sociokultūrinio darbo sampratos dilemą. Viena vertus, socialiniai darbuotojai pripažįsta, jog jiems trūksta kultūrinių kompetencijų, kita vertus, kultūros darbuotojai nėra įsisąmoninę, jog jų veikla tiesiogiai susijusi su socialinių paslaugų teikimu. Analizuojant sociokultūrinio bendruomenės ugdymo mokslines teorines prielaidas, socialinių ir kultūrinių ugdymo veiksnių ypatumus bendruomenėje, atskleidžiama, jog sociokultūrinės veiklos reglamentavimas Lietuvoje nėra įsisąmonintas nei valstybės, nei bendruomenės.

Bendruomenėse gyvenantiems žmonėms keliamas uždavinys išsaugoti tradicinę gyvenimą neatitinkant globalėjančio pasaulio vystymosi tendencijų. Šį teiginį liudija kokybinio tyrimo, atlikto valstybės saugomų teritorijų bendruomenėje, duomenys (D. Savickaitė, 2007), atskleidžiantys, kaip suvokia socialinius reiškinius darbuotojai, tenkinantys kultūrinės reikmės (kultūrologai), kiek sąmoningas sociokultūrinių darbo sutelkties sričių, kompetencijų, veiklos metodų ir formų pasirinkimas, atliekant sociokultūrinį darbą bendruomenėje.

Pagrindinės sąvokos: sociokultūrinis darbas, bendruomenė, valstybės saugomos teritorijos.

Įžanga

Sociokultūrinis darbas – socialinė paslauga, teikiama individams, grupėms bei organizacijoms, siekiant jų kultūrinio ir visuomeninio veiklumo. Sociokultūrinė veikla aprėpia *rekreacijos, švietimo ir auklėjimo, meno ir kultūros* bei *bendruomenės kūrimo* sritis (Spierts, 2003). Tačiau sąvoka *sociokultūrinis* savaime suponuoja dualistinę žodžio reikšmę [lot. *dualis* – dvejopas, dvigubas], t.y. dvilypumą, kuriame vyrauja du pagrindiniai elementai, apimantys materialiosios (socialinės) ir dvasinės (kultūrinės) tikrovės koncepciją (Tarptautinių žodžių žodynas, 2005).

Terminas „*socialumas*“ apima visa, kas yra žmonėms visuomeniškai bendra, tai yra sąlyga, leidžianti žmonėms nuolat turėti ryšį vienas su kitu. „*Kultūra*“ (lot. *cultura* – ugdymas, auklėjimas, lavinimas) – tai, kas tą bendrumą formuoja ir atsispindi atitinkamame kultūriniame identiškume. Kultūra yra vienas pagrindinių žmogaus gyvenimą lengvinančių veiksnių, būtinų žmogaus egzistencijai, jo tobulėjimui, jo vidinio pasaulio lūkesčiams išreikšti bei apibūdinti (J. R. Šinkūnienė, 2005).

Vienas iš socialinių paslaugų teikimo tikslų – užkirsti kelią asmens, šeimos, bendruomenės socialinėms problemoms kilti, taip pat visuomenės socialiniam saugumui užtikrinti, padėti palaikyti socialinius ryšius su visuomene ir suteikti galimybę savarankiškai spręsti savo socialines problemas. Lietuvos Respublikos „Socialinių paslaugų įstatyme“ (Valstybės žinios. 2006, Nr. 17-589) nurodomi bendrųjų ir specialiųjų socialinių paslaugų valdymo, skyrimo ir teikimo principai: bendradarbiavimo, dalyvavimo, kompleksiško, prieinamo, socialinio teisingumo, tinkamumo, veiksmingumo ir visapusiškumo. Bendrosioms paslaugoms priskiriamos informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo ir atstovavimo bei *sociokultūrinės paslaugos*.

Lietuvoje sociokultūrinė veikla analizuojama socialinio darbo tarnybų arba švietimo įstaigų, tačiau realiai darbo metodus taiko kultūros, Valstybės saugomų teritorijų ar kitos turinčias įtakos vertybių kūrimui/si veiklas vykdančios įstaigos. Socialinių tyrimų institute atlikti „*Lietuvos gyventojų kultūrinių*

poreikių tyrimai“ (2003–2004 m.). Remiantis trimis skirtingais anketų variantais (didmiesčių, mažesnių miestų, ir kaimų) apklausti 1208 nuolatiniai 16–74 m. amžiaus Lietuvos gyventojai. Tyrimų duomenimis akivaizdžiai buvo įrodyta, kad kultūrinio produkto vartotojas, dalyvaudamas kultūrinėje veikloje, tuo pačiu tenkina ir savo *socialinius poreikius*: stebimas poreikis tarpininkauti, komunikuoti, mokytis, prevencijai ir kt.

Iškyla sociokultūrinio darbo dilema. Remiantis LR įstatymais bendrąsias socialines paslaugas teikia socialinės tarnybos. Socialiai atsakingą misiją vykdančios institucijos, visuomeninės organizacijos negali pasiekti pozityvių veiklos rezultatų neteikdamos anksčiau minėtų paslaugų. Tačiau, kaip parodė straipsnyje toliau pateikiamo tyrimo rezultatai, organizacijos tai daro intuityviai, kultūros darbuotojai neturi veiklai būtinos kompetencijos, todėl esant neišmanėliškai veiklai galima sulaukti neprognozuojamų rezultatų, kurie visuomenei gali turėti nenusėjamų pasekmių (D. Savickaitė, 2007).

Teorinės sociokultūrinės veiklos bendruomenėje prielaidos

Kultūrinio identiteto paieškos

Lietuvai likimą susiejus su transatlantinėmis organizacijomis bei Vakarų Europos politinėmis ir ekonominėmis struktūromis, vis dažniau susirūpinama dėl mažos tautos žmonių savitumo išsaugojimo, raginama atkurti nacionalinį identitetą ir naujai jį orientuoti. Negalima ignoruoti ir to fakto, kad sparčiai globalizacijos procesai – Lietuva atsiveria pasaulio kultūrinėms vertybėms dar neatkūrusi savųjų.

Globalizacijos procesai trukdo siekti pozityviosios socializacijos. Asmens tapatinimasis su savo tauta nėra nekintantis kodas. Įrodyta, kad šiems procesams turėjo įtakos XIX a. pabaigos Europos tautinių valstybių formavimasis ir XX a. pirmosios pusės politiniai kariniai kataklizmai, t. y. tautinis identitetas kinta priklausomai nuo istorinės patirties ir ateities vizijos. Šiandieninėje Lietuvoje įsigali postmodernistinis mąstymas. Jis plinta stiprėjant vartotojiškumui: turėjimo galia, individualizmas neigia tradicinei lietuvių kultūrai, pasaulėjautai būdingą bendruomeninio ryšio svarbą (R. Grigas, 1995).

Padidėjęs dėmesys kultūros vertybių kaitai ir jų išraiškai nėra kažkoks ypatingas susidomėjimas senove ar provinciališkų įgeidžių išaukštinimas. Svarbu visapusiškai įvertinti palikimą, jo raišką šiuolaikioje, kad dabartinio žmogaus savirealizacijos bei kiti kūrybiniai užmojai, gyvenimo būdas, mąstysena ir visa, kas vadinama kultūra, taptų universalesni, atitinkantys tautos mentalitetą. Praeities atminčiai laiduoja gyvybingą dabarties raidą. Šio ryšio nepaisyti nevalia, nes jis tampa dideliu kliuviniu, ugdant autentišką žmogų ir nuolat plečiant jo kultūrinį akiratį (R. Grigas, 1995).

Nūdienos žmogus dažniausiai yra ne kultūros vyksmo dalyvis, bet stebėtojas. Todėl labai svarbu, kad jis galėtų stebėti pozityvius, informatyvius, požiūrį į žmogų ir jo santykius su visuomene bei senąją lietuvių tradicija formuojančius reginius ir reikinius, veikiančius jo emocijas. Šiuolaikinė visuomenė sparčiai kinta, žmonės ieško išliekančių dalykų dinamiškai besikeičiančioje vertybių skalėje.

A. Giddensas savo knygoje „Sociologija“ cituoja S. Hallas, kur teigiama kad „Mūsų pasaulis pakartotinai konstruojamas. Smunka ir nyksta [...] nacionalinė valstybė: atsiranda ir įsigali lankstumas, įvairialypiškumas, diferenciacija, mobilumas, komunikacija, decentralizacija ir internacionalizacija. Šiame procese transformuojami mūsų identitetai, subjektyvybės, subjektyvumo ir savimonės jausena. Esame pereigoje į naują erą“ (Giddensas A. Sociologija, Kaunas, 2005, p.618).

J. Habermasas teigia, kad siekiant įtvirtinti kontrolę, palankią žmogui, reikia atkurti viešąją struktūrą, t. y. į problemų sprendimą įtraukti bendruomenines organizacijas ir kitas vietines grupes. Naująsias aktyvumo formas U. Beckas vadina „*subpolitika*“. Jo teigimu „ši sąvoka apibūdina veiklą grupių bei organizacijų, tokių kaip ekologijos, vartotojų ar žmogaus teisių grupės, funkcionuojančių už formalių demokratinės politikos mechanizmų ribų“ (Giddensas A. Sociologija, Kaunas, 2005, P. 622). Žmogus pradeda ieškoti institucijų, kurios jam suvokiamos ir kuriomis galima pasikliauti.

Sociokultūriniam darbui svarbūs probleminiai (aktualių problemų sprendimas), organizacijų (paslaugų teikėjų), pilietiniai (neformalai, kaimynijos), paramos (savipagalbos grupės) tinklai, todėl darbas galėtų palengvėti sukūrus šiuos tinklus. Sociokultūrinis darbas įgauna reikšmę *oficialiųjų* (problemis bei organizacijų) ir *neformaliųjų* (paramos ir pilietinio) tinklų sankirtoje. Oficialiesiems tinklo nariams jie reikalingi kaip gyvenamosios aplinkos ekspertai, o neformaliesiems kaip „suartintojai“ su įvairiomis institucijomis (M. Spierts, 2003).

Valstybės saugomoms teritorijoms tenka socialiai atsakinga misija: saugoti aplinką ir tradicinę gyvenseną, siekti sąmoningo visų gyventojų noro modernizuoti gyvenimą išlaikant darnos principus, išsaugoti gamtos ir kultūros paveldą ateities kartoms. Norint to pasiekti neužtenka vien atsakingos institucijos darbo: idėja turi būti priimtina vietinei bendruomenei ir jos įsisaugoninti.

Socialine žmonių gerove besirūpinantys specialistai turėtų atrasti galimybę keistis informacija, panaikinti žinybiškumo sukurtus barjerus dėl dviejų aptarnaujamo regiono gyventojams svarbių prie-

žasčių: 1) būtina apsaugoti nuo svetimos kultūros įtakos regiono tradicijas, formuojančias vietas žmonių vertybes ir identitetą, 2) išmokyti pasinaudoti kultūros paveldo teikiamomis galimybėmis individų socialinėms ir ekonominėms gyvenimo sąlygoms pagerinti (D. Savickaitė, 2007).

Meno ir kūrybos socialinė prasmė

Socializacija menu ypač paveiki: meniniai kultūriniai reiškiniai padeda žmogui integruotis į visuomenę, prisitaikyti prie jos reikalavimų ar priešingai – priešintis socialinei aplinkai ir maištauti. Meno sociologijoje tyrinėjama meninės raiškos įtaka socialinių grupių santykiams, jų reikmėms ir interesams, meninių išgyvenimų reikšmė žmonių bendravimui ir sąveikai (A. Gaižutis, 1998). Meno dėka visuomenės socialiniai reiškiniai tampa artimesni: tradicijų, nuostatų, elgesio būdų raiška meninėmis priemonėmis sutelkia žmones į darnesnę bendruomenę (J. R. Šinkūnienė, 2003).

Kūrybiškumas būdingas kiekvienam, tai yra žmogaus egzistencijos dalis. A. Maslovas ir K. Rogersas (Mayers D. G. Psichologija, 2000), analizavę kūrybiškumo apraiškas, atskleidė kūrybiškų žmonių poreikį visuomenėje, nes jie – varomoji pažangios visuomenės jėga. Kūrybos esmę sudaro ne produktas, o *saviraiškos procesas*. Kūrybiški žmonės išgyvena „kulminacinius“ potyrius, kurių metu žmogaus sąmonė atmeta visuomenės ar paties žmogaus susikurtus barjerus ir aplinką bei save joje suvokia adekvačiai savo tikrosioms nuostatomis. Kūrybiškumą galima skatinti priimant asmenybę tokią, kokia ji yra ir sukuriant psichologinį saugumą, suteikiant laisvę (Z. Grakauskaitė-Karkockienė, 2003).

Prancūzų meno filosofas E. Souriau teigė, kad tikri meno darbai suauga su būtimi, atlieka ne tik estetines, bet ir socialines funkcijas. E. Souriau manymu, pats kūrinys nieko nereiškia. Kūrinio vertė atsiranda tik tuomet, kai jis funkcionuoja visuomenėje – žmonių sąveikoje, t.y. *skatina bendravimą*. Menas įvirtina formas, o mąstydamas vertintojas – vertybes. Menas „turi tiesioginį ryšį su žmogaus troškimu tobulinti kasdienį gyvenimą, siekti individo ir bendruomenės, individo ir visuomenės interesų dermės“ (A. Gaižutis, 1998, p.88). Kasdienis estetinis patyrimas, nuolat plėtojamas ir skatinamas, padeda tarpti visavertei asmenybei.

Bendruomenės kūrimas ir kultūrinės vertybės

Šiandieninėje Lietuvoje sukurtas socialinių tarnybų įvaizdis, deja, yra nepatrauklus, nes siejamas su skurdu, negalia, pašalpomis, asocijuojasi su įvairiomis grėsmėmis (pvz., vaikų atėmimu). Šiose tarnybose žmonės nedrąsiai ieško savo socialinių problemų sprendimo, tikėdamiesi, jog pagalba bus suteikta saugiai, nežeminant asmens orumo bei savigarbos. Siekiant įtvirtinti palankią socialinę kontrolę, reikia atkurti viešąją struktūrą, t.y. į problemų sprendimą įtraukti bendruomenines organizacijas ir kitas vietines grupes (A. Giddens, cit. J. Habermasas, 2005). Todėl organizuojant socialinį darbą reikia nepamiršti ir socialinio refleksyvumo, t. y. mąstyti apie aplinkybes, kuriose yra veikiama, ir jas įsisaugoti.

Bendruomenė negali būti be individo, o individas – be bendruomenės, nes bendruomenė – tai vidinis individų ryšys. Bendruomenės uždavinys – žmogaus formavimas suteikiant jam galimybes nuolat tobulėti (G. Kvieskienė, 2005; cit. P. Notarpas). Pirminė bendruomenės forma apibūdinama kaip betarpiškas santykių tipas, ir yra lyg atspara visuomenei, kuri apibūdinama kaip struktūrizuota socialinės organizacijos forma, pasižyminti sudėtingėjančiais žmonių tarpusavio ryšiais ir santykių formalizacija. Taiigi bendruomenė tampa itin svarbia siekiant sėkmingo žmogaus prisitaikymo gyventi struktūrizuotoje visuomenėje.

Bendruomenė „atlieka žmogaus gyvenimo vertės ir prasmės saugojimo, draugiškumo, tarpusavio supratimo, pareigingumo ugdymo ir saviugdų, yra asocialumo prevencijos mokykla, asmens saugumo poreikio tenkintoja ir nacionalinės kultūros fiksuotoja ir perteikėja, įvirtinanti asmens tapatybės jausmą“ (R. Dobranskienė, 2004, p. 14). Bendruomenei būdingi ryšiai skirstomi į vertikalius (su institucijomis ir sistemomis už bendruomenės ribų) ir horizontalius (bendruomenės viduje).

Dabar Lietuvoje prasidėjęs bendruomenių kūrimo bumas, nes jos tapo reikalingos vykdomajai valdžiai, siekiančiai įgyvendinti savo užmanymus, susijusius su Europos Sąjungos finansine parama. Tai labai pavojinga situacija, iškreipianti bendruomeniškumo esmę, todėl būtina į tai atkreipti visuomenės dėmesį. Kita vertus, pastebėta, kad ten, kur sunkiai kuriasi bendruomenės, prasti ir demokratijos plėtros dalykai. *Pastaruoju metu žiniasklaidoje publikuojama daug informacijos apie tai*, kad bendruomenės turi įtakos gyvenimo kokybei, priklausančiai nuo svarbiausių poreikių tenkinimo socialinio mechanizmo.

Burti, aktyvinti bendruomenes neiškreipiant jų esmės globalizacijos pavojaus akivaizdoje tampa aktualia siekiama, nes tai ideali terpė pozityviai socializacijai plėtoti. Sėkmingai bendruomenės suformuluotas uždavinys įgyvendinti labai padeda jos veiklą stebintis ir turintis gebėjimų ją koreguoti ar turėti įtakos jai bei galimybių pasikviesti pašalinių žmonių ekspertais (J. Vanier, 1998). Bendruomenių

kūrimosi procesuose turėtų aktyviai dalyvauti socialinių tarnybų ir socialiai atsakingą misiją (vertybių formavimą/si) atliekančių institucijų darbuotojai, suinteresuoti savo aptarnaujamos vietovės gyventojų gerove.

Bendruomenėje žmogus tampa asmenybe, tačiau tai – dažnai skausmingas procesas. Bendruomenėje komunikuojama intensyviai, todėl greit atsiskleidžia asmens gebėjimai būti lyderiu, autoritetu arba polinkis į izoliavimąsi, nesugebėjimas sutarti su kitais, jausmingumas bei ribotumas, baimė, egoizmas ir kt. Tuos procesus reikia pažinti, įvertinti, tobulinti, nežeidžiant žmogaus individualybės, nes kiekviena žmogiška būtybė trokšta bendrystės ir supratimo.

Bendruomenė: „atleidimas ir šventė“

Sociokultūrinis darbas – tarsi nuolatinis buvimas tarp kasdienybės ir šventės begaliniame kontaktų sraute.

Bendruomenė – tai pirmiausia tarpusavio priklausomybė, bendri tikslai, veikla ir vienijanti dvasia. Bendruomenės kūrimo pradžia, J. Vanier nuomone, yra atleidimas, o pabaiga – šventimas. Šventė – tai pati tobuliausia atleidimo forma, nes tuomet pamirštami socialiniai vaidmenys ir etiketas, meninėje veikloje visi tampa muzikantais, artistais ar dailininkais. Tuo galima pagrįsti didelį muzikinės bei teatrinės veiklos prasmingumą ir poveikį bendruomenės raidai. Meninės raiškos priemonės, daliniai bei visuminiai rezultatai – tai socialiniai integraciniai faktai, apjungiantys visą bendruomenę bendram tikslui.

Bendruomenės tobulėjimo procesas vyksta tuomet, jei ji esti atvira kitiems. J. Vanier (1998, p. 317) teigia, kad turtingos visuomenės „prarado šventės prasmę, nes pirmiau prarado tradicijos prasmę. Šventė visada siejama su šeimos ar religijos tradicija“. Turtingų visuomenių žmonės gali nusipirkti kitokių pramogų, bet yra praradę „meną švęsti“. Tradicinėms šventėms būdingas palaikymas ir gyvas tarpusavio dalijimasis (tiek nuotaika, tiek materialinėmis vertybėmis), tai vieta, kur pabėgama nuo kasdienybės, kur kiekvienam galima džiaugtis vidiniu išsilaisvinimu. Šventės suburia kaimo ir miesto žmones ir įteigia jiems tam tikrų vertybių bei suteikia galimybę emocionaliai pajusti tų vertybių reikšmę. Bendruomenės dvasingumas įsikūnija per ypatingas tai vietai tradicijas ir šventes.

Šventės priartina praeities įvykius (J. Vanier, 1998). Labai svarbu jas gerbti, su jomis supažindinti naujus narius, tinkamai atskleisti jų prasmę bei kilmę, stengtis, kad jos būtų nuolat atnaujinamos ir gyvos, bet netaptų tik įpročiais. Tai padeda žmogui suvokti savos aplinkos istorinę perspektyvą, taip pat skatina ieškoti savo vietos konkrečioje bendruomenėje.

Šventė – puiki vieta savivertei kelti: pasijutęs svarbus žmogus nebejaus graužaties ir kaltės jausmo dėl to, kad nespėja priimti nuolat plūstančią informaciją, nespėja paskui technikos naujoves, nebebijos iš tolimų kraštų plūstančių grėsmių ar vienadienių politikų pažadų ir taps atsparus naujiems pasaulio gelbėtojams, įvairiausiems pranašams bei sektoms ir kt., žadantiems turtingą materialųjų rojų.

Šventė – savotiška terapinė akcija, išvedanti iš kasdienybės. Ji suteikia tokią teigiamų emocijų pliūpsnį, ekstazę (išėjimą iš savęs), kad veikia kaip savotiškas nuskausminimas, kai „iššokama“ iš kasdieniškos rutinos, užmirštami kivirčiai, atleidžiamos nuoskaudos, atsiranda žavėjimosi jausmas, padedantis į daug ką pažvelgti kitaip. Tiek šventės organizatoriui, tiek jos dalyviams ir vertintojams tai yra akivaizdi bendruomenės tikslingumo išraiška, tampanti bendruomeninio gyvenimo esme (J. Vanier, 1998).

Sociokultūrinis darbuotojas turi išmokti pasinaudoti kiekviena švente, kiekvienu šventimu, kad sakomas žodis, mimika, kiti estetizuoti dalykai teiktų meilės ir vilties sampratą. Organizatorius turi pasiekti, kad kiekvienas šventės dalyvis taptų aktoriumi joje, kiekvienas pagal savo galimybes joje dalyvautų ir kurtų. Kultūrinės raiškos stebėjimas, jos kūrimas ugdo humanizmą, diegia moralės ir etikos normas, padeda suvokti aplinkinio pasaulio problemas, gyvenimo reiškinius, moko perteikti emocijas ir būseną, ugdo bendravimo įgūdžius, lavina gabumus užmegzti kontaktus (A. Gaižutis, 1993).

Kultūros reiškinių, meno kūrimas gali tapti ir kiekvieno žmogaus auklėjimo bei auklėjimosi priemone, orientuota kurti savyje taip pat ir aplinkoje aukštesniąsias vertybes. Įtraukus įvairių kartų žmones į kultūros darbo sferą, galima kartu spręsti dėl pasitraukimo iš asocialių bei marginalizuotų grupių, kuriose ieškoma savito rekreacinio ir emocinio pasitenkinimo.

Socializacija ir įgalinimas – sociokultūrinės veiklos tikslai

Socializacijos procesai tampa ypač sudėtingi besikeičiančių vertybių visuomenėse, kokia ir yra dabar Lietuva. Ypač tai aktualu atokesniuose, labiau gamtinių sąlygų izoliuotuose ir funkciškai apribotuose Lietuvos regionuose (D. Savickaitė, 2007). Siekiant intensyvesnio bendravimo ir keitimosi informacija kyla būtinybė burtis į bendruomenes.

Todėl reikia ieškoti ir praktiškai taikyti naujus socialinės pagalbos bendruomenei darbo metodus. Sociokultūrinė veikla – vienas iš būdų, siekiant pozityvios socializacijos kiekvieno žmogaus gyvenime. Tiek mažiausia grupė – šeima, tiek atsižvelgdamos į interesus ar teritoriją susibūrusios bendruomenės lengvina kiekvieno savo nario socializacijos procesus naudodamos mėgdžiojimo, įtaigos, konformizmo, sąmoningo sekimo pavyzdžius, visuomenės komunikavimo priemonių ir kultūros mechanizmus.

Sociokultūrinės veiklos metodai itin veiksmingi bendruomenėse, kur žmonėms reikia tarpininkavimo ir aktyvinimo paslaugų, kad jie atrastų savo vietą. Tuo pačiu kultūrinė veikla padėtų globalizacijos keliu pasukusiai šaliai išlaikyti tautinį tapatumą, lengvintų didžiųjų miestų gyventojų identiteto paiešką. Kylant globalizacijos grėsmei, didėja pavojus, kad mažų tautų žmonės nebesugebės savęs identifikuoti, neberas vietos saviraiškai.

Sudėtingi socializacijos procesai vyksta visą gyvenimą, todėl ir socialinės problemos žmogų lydi nuolat. Juos analizuodami privalome suvokti visus šio proceso dėmenis ir ryšius su kitais procesais, pavyzdžiui, socialine raida – procesu, plečiančiu žmonių pasirinkimo galimybes. Socialiniai asmenybės bruožai analizuojami ir gretinami su sociokultūrinės aplinkos daroma įtaka. Būtent taip formuojasi individualybė, perimanti ir gebanti perduoti kultūrinės tradicijas bei visuomenės normas. Akcentuodami ir vystydami specialiuosius gebėjimus asmenys gali išmokti valdyti savo socializacijos procesus, vadovauti jiems (savivalda) (G. Kvieskienė, 2005).

Pirminė socializacija suvokiama kaip pagrindinių nuostatų perėmimo periodas, o antrinė, kai žmogaus gyvenimo procesams įtakos turi kitos socialinės grupės, kultūros. Neatsiejama sėkmingo žmogaus gyvenimo realizacijos būtinybė – visą gyvenimą vykstanti socializacija: prasidėjusi šeimoje ir kitose socialinėse grupėse, institucijose kiekvieną individą į visuomenę ji integruoja skirtingai. Pirminės ir antrinės socializacijos svarbiausias skirtumas: suaugusieji savo socializacijos dalykais turi domėtis patys, o sėkminga ji būna tik tuomet, kai jie patys to nori (G. Kvieskienė, 2005).

Socializacijos procesą galima nagrinėti kaip dvipusį procesą, sudarytą iš asmenybės tapsmo ir šio tapsmo valdymo procesų. G. Kvieskienės teigimu, „pozityvioji socializacija suprantama kaip pozityvių veiksmų politika, kuria remdamiesi tam tikri asmenys ar jų grupės koreguoja socializacijos subjektų elgseną, siekdami įtvirtinti kultūros pozityviuosius komponentus ir sudaryti užkardą visuomenei nepriimtinių šios kultūros elementų pasekmėms“ (Kvieskienė G., 2005, p. 28). Ir sėkmingai gyvenantiems, ir turintiems visuomenėje santykių problemų, reikia ugdyti specialiuosius gebėjimus siekiant palaikyti ar keisti savo gyvenimo kokybę. „Gebėjimas kurti, tyrinėti problemą, vadovautis sveiku protu, išmintimi ir kūrybine nuostata – penkios pozityviosios socializacijos scenarijaus nuostatos“ (Kvieskienė G., 2005, p. 28).

Sociokultūrinio darbuotojo parama yra dvejopa: jis veikia kaip „*įgalintojas*“ (organizuoja galimybes, kurios suteikia žmonėms progą lavėti) ir kaip „*palengvintojas*“ (padeda žmonėms pašalinti kliūtis ir kuruoja juos, siūlydamas reikiamas institucijas ir infrastruktūras bei juos stimuliuodamas ir pasitikėdamas jais). Prireikus sociokultūrinis darbuotojas pasitelkia pagalbos šaltinius, naudodamasis tarpininko pozicija (M. Spierts, 2003). Tarsi menininkas, jis turi sugebėti kūrybiškai taikyti skirtingus metodus ir technikas, sujungdamas juos konkrečiai situacijai tinkamiausiu būdu, kartu atskleiddamas savo stilių bei autentišką braižą (pavyzdžiui, organizuodamas šventę, jis gali išryškinti tokius teminius akcentus, kurie suteiktų galimybę pasiekti įvairesnių tikslų).

Sociokultūrinis darbas orientuotas tiek į problemą, tiek į tolesnę socialinę raidą ir remiasi dviem – integralumo ir gyventojų iniciatyvų telkimo principais. Tai žmonių „stimuliavimas“ siekiant vartotojišką elgseną pakeisti aktyviomis organizacinėmis rekreacijos ir kultūros veiklomis. Siekiant suteikti naujų impulsų aktyvinami socialiniai tinklai, apžvelgiamos pasirinkimo galimybės, skatinama asmeninė atsakomybė. Visada vyksta individo ir aplinkos veikla: išsiaiškinus vienos pusės poreikius ir siekius pateikiamos aplinkos siūlomos galimybės. Nors sociokultūrinis darbuotojas turi laikytis neutraliai, bet jo pozicija – atstovauti pažeistų socialinių sluoksnių interesus.

Socialinės ir kultūrinės veiklos apibendrinimas

- Šeima, mokykla, bendruomenės rengia savo narį visuomeniniam gyvenimui kurio tvarką paprastai reguliuoja darnos principas. Vertybės, emociškai išgyventos ir įkūnytos elgesyje, tampa dorybėmis – darnos kūrimo instrumentais. Bendruomenė, naudodama socializacijos mechanizmus: mėgdžiojimą, įtaigą, konformizmą, sąmoningą sekimą pavyzdžiais, visuomenės komunikavimo ir kultūros poveikio priemonės bei turinti ekspertą – sociokultūrinį darbuotoją, sugebantį padėti jai, gali kiekvieno jos nario pirminę ir antrinę socializaciją orientuoti pozityvia linkme ir tuo pasiekti teigiamų pokyčių kiekvieno bendruomenės nario visuomeniniame gyvenime.

- Sociokultūrinis darbas pasaulyje – metodiškai organizuota veikla. Lietuvoje jis priskiriamas bendrųjų socialinių paslaugų sričiai. Šiai veiklai plėtoti nereikalaujama nuolatinės specialistų pagal-

bos, nes nėra patvirtintos konkrečios jo apibrėžtys. Jo atsiradimo būtinybė akivaizdi besikeičiančių vertybių Lietuvos visuomenėje, nes esanti socialinės paramos sistema nėra orientuota į žmones, kuriems sociokultūrinės paslaugos reikalingos.

- Sociokultūrinis darbas savo veiklose aprėpia žmogaus kultūrinės raiškos santykį su aplinka. Jo prerogatyva ir būtų suvokti šią dinamiką, surasti prieštaravimus bei dviprasmybes ir pasireikšti ten, kur galima padėti, nežeidžiant žmogaus individualybės. Pasitelkęs bendruomenių bei jos narių iniciatyvas sociokultūrinis darbuotojas taptų esamos valstybinės socialinės paramos sistemos ekspertu.

- Kultūros reiškinių, meno kūrimas gali tapti ir kiekvieno žmogaus auklėjimo bei auklėjimosi priemone, orientuota į aukštesniųjų vertybių kūrimą savyje, taip pat aplinkoje. Įtraukus žmones į kultūros sferą, galima kartu sėkmingai spręsti dėl jų savanoriško pasitraukimo iš asocialių ir marginalizuotų grupių (kuriose paprastai ieškoma savito rekreacinio ir emocinio pasitenkinimo). Be to, tai priemonė išsaugoti tradicines lietuvių tautos vertybes, kurios buvo orientuotos į harmoniją su gamta ir jos biologiniais ritmais, t. y. šviesti žmones kultūrinių tradicijų klausimais siekiant, kad žmogus, išmokęs reikšti savo nuomonę, sėkmingai pritaiktų visuomenėje.

- Vertybių perkainojimo metu labai svarbią funkciją atlieka dialogas kultūrinėmis temomis, kuris turi vykti visą žmogaus gyvenimą, visose jo gyvenimo sferose. Požiūrį į aplinką, o tuo pačiu ir lengvesnį priėmimą visuomenėje (socializaciją) garantuoja puikus kultūrinės terpės ir jos įtakos žmogaus fizinei būsenai suvokimas. Tai skatina atitinkamą žmonių požiūrį į vertybes, savivertę, lengvina identifikavimo/si uždavinius.

- Šventė – džiaugsmas, smagumas, iškilminga nuotaika, pramoga kokia nors svarbia, malonia proga. Ši priemonė yra itin svarbi sociokultūriniame darbe, nes tinkamai parengta ji skatina žmonių bendrumą, saviraišką, kūrybą, estetinį jausmą, pašalina kasdienybės ir rutiniškumo pojūtį ir yra ideali terpė perteikti dalyviams pozityvias vertybes.

- Socialinės problemos žmogų lydi visą gyvenimą. Pirminė socializacija suvokiama kaip pagrindinių nuostatų iš supančios aplinkos perėmimo periodas, antrinė – kai gyvenimo procesams turi įtakos socialinės grupės, kultūros. Antrinė socializacija vyksta sąmoningai joje dalyvaujant ir sėkminga tuomet, kai būna pozityvi, t. y. skatinanti žmogų pritaikti visuomenėje. Pozityviosios socializacijos tapimo valdytoju gali būti bendruomenėje dirbantis sociokultūrinius darbo metodus išmanantis darbuotojas.

Sociokultūrinio darbo prieštaravimai

Valstybės saugomų teritorijų bendruomenės socialinių kultūrinių ypatumų tyrimas

Šiuo tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti, kaip Valstybės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos (toliau VSTT) specialistai, dirbantys atskirose saugomų teritorijų direkcijose, tenkinantys kultūrinės reikmės (kultūrologai), ar jų vadovai prisitaiko prie naujų laikmečio reikalavimų, kaip suvokia socialinius dalykus, kiek sąmoningai ir kompetentingai jie atlieka bendruomenės socialinio kultūrinio ugdymo darbą, lengvindami gyventojų socializacijos procesus, kokius prioritetus taiko savo darbe, kas inicijuoja vieno ar kito veiklos metodo ar formos pasirinkimą.

Hipotezė: socialinis kultūrinis bendruomenės ugdymas vyksta sociokultūrinio darbo sutelkties srityse ir siekiant sociokultūrinio darbo tikslų, bet nesuvokiant to kaip atskiros veiklos ar pareigybinės funkcijos.

Valstybės saugomų teritorijų tinklo ypatumai

Dabartinė Lietuvos saugomų teritorijų sistema atitinka ES gamtos ir kultūros paveldo apsaugos standartus, bet paskutiniojo – penktojo pasaulinio kongreso devizas – „Nauda už ribų“ nubrėžia naujas, socialiai orientuotas veiklos kryptis. Plačiai aptarta saugomų teritorijų teikiama nauda gyventojams, šių teritorijų problemos besikeičiant situacijai, bendruomenės dalyvavimas saugomų teritorijų veikloje ir minėtų teritorijų svarba platesne prasme. Todėl tikslinga atlikti socialinį auditą, įvertinti situaciją ir priimti atitinkamus sprendimus, orientuotis į socialinės gerovės šalių patirtį ir parengti socialiai orientuotą strategiją, atitinkančią socialinės ekologijos mokslo rekomendacijas.

Viena įstaiga gali būti ir nepajėgi tenkinti visų socialinės atsakomybės sričių, todėl labai svarbu atsirinkti aktualias ir bendruomenei, atitinkančias įstaigos misiją, viziją bei vertybes, kurios yra ilgalaikės, galinčios padėti pritraukti įstaigai ir pačiai idėjai palankių partnerių, sritis, kurių veiklai plėtoti yra žmogiškųjų išteklių ir kt. Vartotojiškos nuostatos nebuvo keičiamos kitokiomis (ekologinėmis, tausojančiomis ir kt.) vertybinėmis nuostatomis. Vėlesniais periodais tos spragos tik gilėjo, o šiandienai tai jau tragiškos pasekmės (bedarbystė, priklausomybės, neleistinos statybos, brakonieravimas, šiukšlinimas ir t. t.).

Viena iš Lietuvos saugomų teritorijų veiklos kryptį – kelti darbuotojų kompetenciją, kad jie galėtų tinkamai dirbti su rekreaciniais tikslais atvykstančiais į regioną žmonėmis, formuojančiais šalies mentalitetą, bei su vietos gyventojais, kuriančiais regiono įvaizdį.

Valstybinėje saugomų teritorijų tarnyboje nėra vieningo kultūrologo pareigybės aprašo. Būtent ši darbuotojų grupė daugiausiai bendradarbiauja su gyventojais, kuruoja kultūrinio gyvenimo klausimus, turi įtakos vertybių formavimui/si. Šias veiklas jie vykdo intuityviai, kaip suprasdami, todėl veiklos rezultatai negali būti prognozuojami. Todėl būtų tikslinga sudaryti jiems sąlygas teikti bendrąsias socialines paslaugas, sunorminti pareigybinį aprašą, nes, neišsprendus elementarių socialinių dalykų, žmonės nebus suinteresuoti puoselėti gamtosaugines idėjas, o tai ateityje gali tapti visos žmonijos nelaimių priežastimi.

Tyrimo organizavimas

Ruošiant tyrimo instrumentą, pusiau standartizuotą interviu, darbo autorė analizavo sociokultūrinės veiklos erdves bei kryptis. Buvo skirta ugdymo, šviečiamoji, pramoginė, rekreacinė, finansavimo paieškos (projektinė), tiriamoji ir kitos sociokultūrinės veiklos sutelkties sritys. Klausimai pateikiami stengiantis nenaudoti specialiųjų sociokultūrinės veiklos terminų. Tik vienas klausimas yra skirtas tam, kad išsiaiškinti, kaip ir ar tie terminai yra suvokiami respondentams.

Tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti ir gauti informaciją: apie respondentus, kieno iniciatyva vykdomos veiklos, kokie tai renginiai, renginių organizavimo tikslai, darbuotojų požiūris į bendruomenes ir jų veiklą, bendruomenių įtaka savai veiklai, darbo su atskirais bendruomenės gyventojais specifika. Taip pat siekiama išsiaiškinti realiai vykdomas veiklas (neminimas pareigybėse), darbą su žiniasklaida, profesinio tobulėjimo galimybes, esamą vietą įstaigos struktūroje ir kt.

Tyrimu buvo siekiama atskleisti, kas – bendruomenė ar vyresnybės nurodymai motyvuoja rinktis vienokias ar kitokias darbo formas, t.y. kiek sąmoningai vykdomos veiklos. Siekiama atskleisti ir bendrą sociokultūrinę kultūrologų kompetenciją. Taigi siekta išsiaiškinti, ar Lietuvoje sociokultūrinės paslaugos teikiamos ne socialinių paslaugų teikimo institucijose, kaip tai atsispindi jas atliekančiųjų pareigybinėse instrukcijose, ar tinkamai suvokiama šio darbo rezultatų įtaka visuomenės gyvenime.

Tyrimo duomenų analizė

Atitiktis sociokultūrinei veiklai. Tyrime lyginamos veiklos, vykdomos su atvykstančiais į saugomas teritorijas žmonėmis ir su vietos bendruomenėmis. Pateikiami respondentų atsakymai apie jų veiklas, o pastarosios lyginamos su sociokultūrinės veiklos sutelkties sritimis ir jų pobūdžiu. Sociokultūrinės veiklos elementų yra abiejose kategorijose. Analizuodami veiklų, vykdomų su vietos bendruomene bei su atvykstančiais į teritoriją, tikslus ir uždavinius pateiktuose respondentų atsakymuose stebime jų veiklos siekiamybę. Kiekvienas žmogus planuodamas savo veiklą siekia atitinkamų tikslų. VST darbuotojai kelia sau tikslus ir praktiškai sprendžia uždavinius, kurie atitinka M. Spiertso knygoje pateiktą sociokultūrinio darbo veiklos kryptį.

Analizuojami respondentų aptarnaujamojoje vietovėje populiariausi renginiai. Atsakymų suvestinėje matome, kad visi populiariausi renginiai yra organizatorių mėgstamiausieji. Darbuotojas pasirenka tas renginių formas, kurios jam sukuria „pridedamąją“ vertę (populiarumą), t. y. reikalingos apsilankančioms ir gyvenantiems.

Veiklų inicijavimas. Pateikiama informacija apie struktūras, inicijuojančias specialistų veiklas ir jų formas. Kokią veiklą pasirinkti tiek su atvykstančiais, tiek su vietos gyventojais, daugumoje atvejų sprendžia patys respondentai. Antrasis faktorius, labiausiai turintis įtakos pasirenkant veiklas, yra užsakovų pageidavimai. VSTT yra trečiasis įtaką darantis faktorius.

Pateikiami oficialūs pareigybiniai aprašai. Visi aprašymai skirtingi. Nenusakant taikytinų darbo metodų galima sulaukti neigiamo poveikio žmogui ir aplinkai.

Visi respondentai pripažįsta, kad vienaip ar kitaip bendruomenės turi įtakos jų veiklai, bet teigiama, kad, planuodami savo veiklą, jie pirmenybę teikia savo nuožiūrai, o ne vietovėje gyvenančių žmonių pageidavimams. VSTT vaidmuo ir šioje srityje labai menkas. Pirmenybę siekdami pagalbos savo veikloje visi teikia kolegoms, bet neišsiverčia be atskirų bendruomenių tarybų ir lyderių.

Kompetencijos klausimai. Tyrime bandyta išsiaiškinti pačių saugomų teritorijų darbuotojų nuomonę apie savo vykdomas veiklas: buvo prašyta aprašyti tai, ką realiai tenka vykdyti. Respondentai sociokultūrinės veiklos neįvardija. Galima teigti, kad veikla yra suvokiama kaip savaime suprantamas dalykas, o ne problematiška, daranti didelę įtaką nuostatoms formuoti, ir daugelio įgūdžių reikalaujanti darbo sritis. Įvardijamos kultūros ir gamtos apsaugos funkcijos, o ten gyvenantis žmogus „neminimas“.

Respondentams buvo pateikti kai kurie specifiniai terminai ir paprašyta paaiškinti, kaip jie yra suprantami. Šiuo klausimu bandyta patikslinti savo prielaidas, kad kultūrologai vykdo sociokultūrinės funkcijas, nesuvokdami jų svarbos, reikšmės, nesuprasdami, kad veikla socialiai orientuotoje visuomenėje turi specialiuosius terminus, atitikmenis. Tai patvirtina, kad veiklos vykdomos nesąmoningai, neįsigilinus į sampratas. Stichiškai veikiant gali atsirasti neprognozuojamų padarinių.

Tyrimė atsispindi tai, kokio pobūdžio informacija teikiama apsilankiusiems ir saugomose teritorijose gyvenantiems. Šių teritorijų darbuotojai anksčiau teigė, kad vykdo švietimo funkcijas, veda ekskursijas ir kt. Šios savo veiklos jie nelaiko informacijos teikimu, nes apie tai neužsimena. Tai leidžia manyti, kad komunikacijos, empatiškumo, neverbalinio bendravimo įgūdžiai saugomų teritorijų sistemos darbuotojų tarpe nėra svarbūs.

Analizuotas klausimas apie tai, kaip, kokiomis temomis ir kur saugomų teritorijų darbuotojai kečia kvalifikaciją. Darbuotojai gilina žinias įprastose saugomai teritorijai veiklos srityse. Nei vienas darbuotojas nejaučia žinių stygiaus savo oficialiai neapskaitomoje veikloje, o tai pavojinga, nes visi jų taikomi metodai yra labai paveikūs ir rezultatai gali būti neprognozuojami.

Aptariamas bendradarbiavimo su žiniasklaida pobūdis. Publikacijos žiniasklaidoje yra reportažinio, reklaminio, informacinio pobūdžio. Apie problemines situacijas respondentai nerašo.

Bendruomenės samprata. Atsakymai į klausimus apie bendruomenę – paradoksaliūs. Apie nesugaudymą sąvokose liudija tai, kad anksčiau visi atsakė, jog organizuoja renginius vietos gyventojams, vėliau teigia, jog tokių veiklų praktiškai nevykdo. Reikia manyti, kad sąvoka *vietos bendruomenė* suvokiama kaip vietos gyventojai, o *bendruomenė*, kaip kažkoks darinys, su kuriuo reikia kokybiškai skirtingai bendravuti. Respondentai teigia, kad jie nesubūrė gyventojų bendrai veiklai, bet projektus jiems aktyvinti rengia beveik visi.

Tyrimė siekiama išsiaiškinti, kaip ir kokia informacija teikiama siekiant atstovauti atskiro individo interesams, nes kiekviena bendruomenė – tai atskiri individai. VST darbuotojams tenka tvarkyti socialinius atskirų gyventojų reikalus. Tarpininkaujama tarp institucijų tenkinant net itin asmeniškus poreikius. Formuojasi įspūdis, kad respondentai realioje veikloje nesivadovauja samprata, jog bendruomenės pagrindas – atskiras individas.

Veiklos kompleksiskumas. Tyrimė siekta išsiaiškinti saugomų teritorijų veiklos kompleksiskumą. Respondentų buvo paprašyta įvardyti ministerijas, galinčias remti jų veiklas. Penki iš šešių nurodė, kad jų veiklas gali remti ne viena ministerija. Tai patvirtina veiklos kompleksiskumą. Daugelis mato galimybę bendradarbiauti su Švietimo ir mokslo ministerija. Daug bendrybių respondentai išvelgia ir Žemės ūkio bei Ūkio (prie jos yra Valstybinis turizmo departamentas) ministerijų veiklose. Du respondentai mato galimybę bendradarbiauti ir su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Tyrimo apibendrinimas

Saugomų teritorijų darbuotojų, kultūrologų veikla daug platesnė nei numatyta oficialiuose pareigybių aprašymuose. Tai įrodyta atlikus šį kokybinį tyrimą. Formuojantis informacinei Lietuvos visuomenei, anksčiau ar vėliau apie tai, kad vykdo daug neapskaitomų veiklų, suvoks ir patys darbuotojai. Toks požiūris į darbuotoją menkins jo savivertę, nes jis pats suvoks, kad nėra tinkamai vertinamas darbo aplinkoje ir neatlygintinai atlieka papildomas funkcijas. Tai gali turėti įtakos, kad įgytą patirtį jis panaudos nepalankiai institucijai arba sau.

Siekdamas geresnių darbo rezultatų specialistas taiko sociokultūrinio darbo metodus, ir pats to nesuvokia. Jo (kaip parodė tyrimas) atliekamos veiklos atitinka socialinio darbo sutelkties sritis, bet nėra suvokiamos kaip specifinė, atskira funkcija reikalaujanti atitinkamos kompetencijos.

Nežinodamas kaip išvardinti atliekamas funkcijas, specialistas jas priima „kaip savaime suprantamą dalyką“. Nežinodamas reikšminių žodžių, nesistengia ieškoti informacijos savo darbo metodams pagrįsti ir kvalifikacijai kelti. Viskas būtų gerai, jei būtų atsižvelgta į saugomose teritorijose gyvenančių žmonių interesus ir parkams vyriausybės skirtą visuomenės rekreacinę-pažintinę funkciją bei tinkamai įvertinti misijai įgyvendinti reikalingi veiklų įgyvendinimo metodai.

Saugomų teritorijų veikla yra kompleksinė ir būtų baigtinė bei suteiktų galimybę praktikoje naudoti atitinkamų ministerijų specialistų informacinę bei finansinę pagalbą tiek tenkinant atvykstančiųjų, tiek vietos gyventojų poreikius, tiek sociokultūros darbuotojų tobulinimo dalykus.

Išvados

1. Sociokultūrinė veikla yra galingas instrumentas, galintis orientuoti visuomenės narius siekti pozityvios socializacijos ir teigiamų poslinkių formuojant visuomenės vertybines nuostatas.

2. Bendrosios socialinės paslaugos Lietuvoje yra teikiamos ne tik socialinio darbo tarnybose, bet ir socialiai atsakingą misiją atliekančiose saugomose teritorijose.

3. Lietuvos saugomų teritorijų ištakos siekia seniausius istorinius laikus. Jos saugo gamtos ir kultūros paveldą remdamosi Lietuvos Respublikos Saugomų teritorijų įstatymu. Valstybės saugomoms teritorijoms priskirta socialiai atsakinga misija, bet įstatymas nenurodo, kokiais būdais ir metodais turi būti vykdoma prevencinė, tvarkymo, apsaugos organizavimo veikla, kad organizacija netaptų savitiksle.

4. Valstybės saugomų teritorijų darbuotojų oficialios pareiginės funkcijos neatitinka realiai atliekamų veiklų. Pareiginės funkcijos nėra tinkamai aprašytos, nes specialistai neturi tinkamos kompetencijos savo atliekamai veiklai apibūdinti.

5. Bendruomenės socialinio kultūrinio ugdymo ypatumas yra tai, kad ten dirbantys specialistai veikia sociokultūrinio darbo sutelkties srityse, siekia sociokultūriniam darbui būdingų tikslų ir naudoja šiai veiklai atlikti priimtinius būdus. Sociokultūrinį darbą jie atlieka neįsisąmoninę, kad tai yra atskira veiklos sritis, negali tinkamai įvertinti jo poveikimo, todėl jų darbo rezultatai neprognozuojami.

6. Valstybės saugomų teritorijų kultūrologai neturi aiškių nuostatų apie bendruomenes ir apie bendradarbiavimą su jomis. Populiariausios darbo su bendruomene sritys valstybės saugomose teritorijose yra organizacinė, tarpininkavimo ir aktyvinimo. Atskiras individas yra suvokiamas, kaip galįs turėti problemų, bendruomenėje jų nelieka.

Literatūra

1. Dobranskienė, R. Mokyklos bendruomenės vadyba. Klaipėda, 2004.
2. Gaižutis, A. Kultūros vertybės ir erzacai. Vilnius, Academia, 1993.
3. Gaižutis, A. Meno sociologija. Vilnius, Enciklopedija, 1998.
4. Giddens, A. Sociologija. Kaunas, UAB „Poligrafija ir informatika“, 2005.
5. Globaliniai pokyčiai: politika, ekonomika, kultūra. Vilnius, Margi raštai, 2002.
6. Grakauskaitė-Karkockienė, Z. Kūrybos psichologija. Vilnius, 2003.
7. Grigas, R. Tautos likimas. Vilnius, Rosma, 1995.
8. Kviesskienė, G. Pozityvioji socializacija. Vilnius, VPU, 2005.
9. Mayers, D. G. Psichologija. Kaunas, Poligrafija ir informatika, 2000.
10. Savickaitė, D. Valstybės saugomų teritorijų bendruomenės ugdymo socialiniai kultūriniai ypatumai. Magistro darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2007.
11. Lietuvos gyventojų kultūriniai poreikiai. Socialinių tyrimų institutas. Nepublikuotas, saugomas LLKC. Vilnius, 2003–2004.
12. Spierts, M. Balansavimas ir aktyvinimas. Metodškai organizuotas sociokultūrinis darbas. Vilnius, VU, 2003.
13. Šinkūnienė, J. R. Laisvalaikio studijos ir rekreacijos administravimas. Socialinis darbas. Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2005, Nr. 4(1), p. 122–130.
14. Šinkūnienė, J. R. Meninis socialinis projektas. Socialinis interakcinis modelis: integracija bendradarbiaujant meninėje veikloje. Vilnius, UAB CIKLONAS, 2003.
15. Vanier, J. Bendruomenė: atleisti ir švęsti. Vilnius, Vyturys, 1998.

Teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas. *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 16-412.
2. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas. *Valstybės žinios*, 2006, Nr.17-589.
3. Socialinių paslaugų katalogas. *Valstybės žinios*, 2006, Nr.65.

DILEMMA OF SOCIO-CULTURAL WORK

Dr. Jautrė Ramutė Šinkūnienė

Dalia Savickaitė

Mykolas Romeris University

Summary

The purpose of this article is to express support to the European Union decision to extend the dimension of social range, to draw attention to the socio-cultural work and to disclose the peculiarities of community socio-cultural education in Lithuania.

The article seeks to draw attention to the dilemma of the conception of socio-cultural work. From one point of view, social workers acknowledge that they lack cultural competences, from other – people

working in the sector of culture do not perceive that their work directly concerns provision of social services. On the basis of the analysis of the scientific theoretic presumptions of socio-cultural community education, the peculiarities of social and cultural education factors in the community, it is observed that the regulation of socio-cultural activities in Lithuania is not perceived by either the state or the society.

The purpose to maintain a traditional pattern of life for people living in communities contradicts the progressive tendencies of the world. The statement is supported by the results of qualitative analysis, conducted in the community of state protected territories (Dalia Savickaite, 2007). The study shows the differences of perception of social events by culturologists, and which factors have an impact on the choice of socio-cultural work areas, competencies, methods of activities and forms of socio-cultural work in a community.

Keywords: socio-cultural work, community, state protected territories